

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

17 päivänä tammikuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Arvonlisävero – Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaaminen – SEUT 325 artiklan 1 kohta – Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehty yleissopimus – Rikosasia, joka koskee arvonlisäveroon liittyviä rikoksia – Tehokkuusperiaate – Todistelu – Telekuuntelu – Oikeusviranomaisen, joka ei ole toimivaltainen, myöntämä lupa – Telekuuntelun avulla saatujen tietojen huomioon ottaminen todisteena – Kansallinen lainsäädäntö – Kielto

Asiassa C-310/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Spetsializiran nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuim, Bulgaria) on esittänyt 25.5.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 31.5.2016, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasiassa, jossa vastaajina ovat

Petar Dzivev,

Galina Angelova,

Georgi Dimov ja

Milko Velkov,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: seitsemännen jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz (esittelevä tuomari), joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Juhász ja C. Vajda,

julkisasiamies: M. Bobek,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Puolan hallitus, asiamiehenään B. Majczyna,

– Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters, J. Baquero Cruz ja P. Mihaylova,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.7.2018 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 325 artiklan 1 kohdan, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn, Luxemburgissa 26.7.1995 allekirjoitetun yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen (EYVL 1995, C 316, s. 48; jäljempänä yhteisöpetossopimus) 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan ja 2 artiklan 1 kohdan sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty rikosasiassa, jossa vastaajina ovat Petar Dzivev, Galina Angelova, Georgi Dimov ja Milko Velkov, joita syytetään arvonlisäveroon liittyvistä rikoksista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 SEUT 325 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Unioni ja jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta tämän artiklan mukaisesti toteutettavilla toimenpiteillä, joilla on ennalta ehkäisevä vaikutus ja jotka tarjoavat tehokkaan suojan jäsenvaltioissa sekä unionin toimielimissä, elimissä ja laitoksissa.

2. Jäsenvaltiot toteuttavat samat toimenpiteet suojatakseen unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä kuin ne toteuttavat suojatakseen omia taloudellisia etujaan petolliselta menettelyltä.

– –”

Yhteisöpetossopimus

- 4 Yhteisöpetossopimuksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvalla petoksella

– –

b) tulojen osalta tahallista tekoa tai laiminlyöntiä, joka koskee

- väärin, virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten tai asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, josta seuraa, että Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon tai Euroopan yhteisöjen hoidossa oleviin tai sen puolesta hoidettuihin budjetteihin sisältyvät varat vähenevät oikeudettomasti,
- erityistä velvoitetta rikkoen tapahtuvaa tietojen ilmoittamatta jättämistä, jolla on sama seuraus kuin edellä,
- laillisesti saadun edun väärinkäyttämistä, jolla on sama seuraus.

2. Jollei 2 artiklan 2 kohdassa toisin määrätä, jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset ja aiheelliset toimenpiteet saattaakseen 1 kohdan määräykset osaksi sisäistä rikosoikeuttaan siten, että niissä tarkoitettu menettely säädetään rangaistavaksi.

--”

- 5 Yhteisöpetossopimuksen 2 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

”Jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet säätääkseen 1 artiklassa tarkoitetut teot sekä 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin liittyvän avunannon rikokseen, siihen yllyttämisen tai rikoksen yrityksen tehokkain, suhteellisin ja vakuuttavin seuraamuksin rikoksina rangaistaviksi käsittäen ainakin tärkeissä petostapauksissa vankeusrangaistukset, joista voi seurata tekijän luovuttaminen. Kuitenkin törkeänä petoksena pidetään jokaisen jäsenvaltion vahvistamaa vähimmäismäärää koskevaa petosta. Tätä vähimmäismäärää ei saa vahvistaa 50 000:ta [euro]a suuremmaksi.”

Päätös 2007/436/EY

- 6 Euroopan yhteisöjen omien varojen järjestelmästä 7.6.2007 tehdyn neuvoston päätöksen 2007/436/EY, Euratom (EUVL 2007, L 163, s. 17) 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Euroopan unionin yleiseen talousarvioon otettavia omia varoja ovat tulot, jotka kertyvät:

--

- b) yhdenmukaisen, kaikkien jäsenvaltioiden osalta voimassa olevan verokannan soveltamisesta alv-määräytymisperusteeseen, joka on määritetty jäsenvaltioille yhdenmukaisesti yhteisön sääntöjä noudattaen --”

Bulgarian oikeus

Bulgarian tasavallan perustuslaki

- 7 Bulgarian tasavallan perustuslain 32 §:n 2 momentin mukaan henkilön televiestinnän kuuntelu on kielletty laissa säädettyjä tapauksia lukuun ottamatta.
- 8 Perustuslain 121 §:n 4 momentissa säädetään, että tuomioistuinten päätökset on perusteltava.

NPK

- 9 Bulgarian rikosprosessilain (Nakazatelno-protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 348 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Tuomio tai päätös voidaan kumota tai sitä voidaan muuttaa kassaatiovalituksen perusteella

--

2. jos olennaisia menettelymääräyksiä on rikottu.

--

(3) Menettelysääntöjen rikkominen on olennainen

1. jos se on johtanut syytetyn tai muiden osapuolten prosessuaalisten oikeuksien rajoittamiseen ja sitä ei ole korjattu
2. jos sitä ei ole perusteltu tai jos ensimmäisen tai toisen oikeusasteen istunnosta ei ole tehty pöytäkirjaa
3. jos tuomion tai päätöksen on antanut tuomioistuin, jolla ei ole toimivaltaa
4. neuvottelun luottamuksellisuutta on loukattu tuomiota tai päätöstä annettaessa.”

ZIDNPK

- 10 Rikosprosessilain muuttamisesta ja täydentämisestä annettu laki (Zakon za izmenenie i dopalnenie na nakazatelno-protsesualnia kodeks, jäljempänä ZIDNPK), joka koski Spetsializiran nakazatelen sadin (erityisrikostuomioistuin, Bulgaria) perustamista ja toimintaa, tuli voimaan 1.1.2012. ZIDNPK:ssa säädetään tiettyjen valtuuksien siirtämisestä Sofiyski gradski sadilta (Sofian kaupungin alioikeus, Bulgaria) Spetsializiran nakazatelen sadille, jolla on yksinomainen toimivalta ratkaista kaikki järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät asiat.
- 11 ZIDNPK:n 5 §:n nojalla toimivalta myöntää lupa sellaisten henkilöiden telekuunteluun, joiden epäillään osallistuneen järjestäytyneeseen rikollisryhmään, siirretään Sofiyski gradski sadilta Spetsializiran nakazatelen sadille.
- 12 ZIDNPK:n 9 §:n 2 momentin mukaan ennen tätä siirtoa toimivaltaiset viranomaiset saattavat jo aloitetut esitutkimamenettelyt päätökseen. Tätä säännöstä muutettiin 6.3.2012 siten, että näiden menettelyjen oikeudellisen valvonnan täsmennettiin kuuluvan edelleen sille tuomioistuimelle, joka oli toimivaltainen ennen 1.1.2012.

Eryyisiin tutkintamenetelmiin liittyvät säännökset

- 13 Telekuuntelun mahdollistavaa menettelyä säännellään erityisistä tutkintamenetelmistä annetun lain (Zakon za spetsialnite razuznavatelni sredstva) 1–3, 6 ja 12–18 §:ssä ja NPK:n 172–177 §:ssä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamien selitysten mukaan telekuuntelua voidaan käyttää sekä esitutkinnassa että rikosoikeudenkäynnin aloittamisen jälkeen. Toimivaltaisen tuomioistuimen on myönnettävä ennakkoon lupa tällaiselle toimenpiteelle järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaavan yksikön johtajan tai syyttäjän pyynnöstä. Tuomioistuimen päätös, jolla myönnetään lupa telekuunteluun, on perusteltava, ja erityisistä tutkintamenetelmistä annetun lain 15 §:n ja NPK:n 174 §:n mukaan luvan myöntää toimivaltaisen tuomioistuimen presidentti tai tähän valtuutettu varapresidentti.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 14 Dziveviä, Angelovaa, Dimovia ja Velkovia syytetään siitä, että he syöllistyivät 1.6.2011–31.3.2012 verorikoksiin Karoli Kepital EOOD -nimisen yhtiön kautta. Dzivevin väitetään erityisesti johtaneen järjestäytyntä rikollisryhmää, johon kolme muuta syytettyä kuuluivat ja jonka tarkoituksena oli tässä yhteydessä rikastuminen jättämällä maksamatta arvonlisäverolakiin (Zakon za danak varhu dobavenata stoynost; DV nro 63, 4.8.2006), sellaisena kuin se oli pääasian tosiseikkojen tapahtumahetkellä, perustuva vero.

- 15 Esitutinnan aikana Sofiyski gradski sad hyväksyi useita pyyntöjä, jotka koskevat lupaa toteuttaa neljää epäiltyä koskevaa telekuuntelua ja jotka Glavna direktsia za borba s organiziranata prestapnostin (järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta vastaava osasto, Bulgaria) johtaja oli esittänyt marraskuun 2011 ja helmikuun 2012 välisenä aikana. Rikosoikeudenkäynnin aloittamisen jälkeen syyttäjä pyysi ja sai maaliskuussa 2012 Spetsializiran nakazatelen sadilta useita lupia toteuttaa telekuuntelua näiden epäiltyjen osalta.
- 16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, ettei yhtäkään pääasiassa kyseessä olevaa lupaa ollut perusteltu eikä marraskuun 2011 ja tammikuun 2012 välisenä aikana myönnettyissä luvissa ilmoitettu asianmukaisesti, kumpi, Sofiyski gradski sadin presidentti vai varapresidentti, oli luvat myöntänyt. Nämä puutteet eivät sen mukaan aiheuta pääasiassa kyseessä olevien lupien lainvastaisuutta. Vuoden 2012 tammikuussa ja helmikuussa myönnetyt luvat on kuitenkin myöntänyt tuomioistuin, jolla ei ole siihen toimivaltaa. Kyseisen päivämäärän jälkeen kaikki lupahakemukset olisi pitänyt osoittaa Spetsializiran nakazatelen sadin presidentille eikä enää Sofiyski gradski sadin presidentille. Koska viimeksi mainittu ei ole enää toimivaltainen tutkimaan ja hyväksymään näitä hakemuksia, sen olisi pitänyt toimittaa ne Spetsializiran nakazatelen sadin presidentille.
- 17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että tämän jälkeen erikoistutkintakeinojen, erityisesti telekuuntelun, käyttämisestä koskevien lupien myöntämisessä on virallisesti todettu järjestelmällisiä sääntöjenvastaisuuksia, minkä seurauksena asianomaista lainsäädäntöä muutettiin.
- 18 Lisäksi kyseinen tuomioistuin toteaa, että kysymys siitä, koskiko ZIDNPK:n 9 §:ssä säädetty siirtymäajan säännös myös meneillään olevia esitutkintoja, ei ollut selvä. Kyseisestä säännöksestä on olemassa runsaasti ja ristiriitaista oikeuskäytäntöä. Varhoven kasatsionen sadin (ylin tuomioistuin, Bulgaria) 16.1.2014 antamassa tulkintapäätöksessä nro 5/14 vahvistettiin, ettei mitään poikkeusta voida soveltaa periaatteeseen, joka koskee oikeusviranomaisten yksinomaista toimivaltaa rikosoikeuden alalla. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että tämä periaate on erittäin tärkeä kansallisessa oikeudessa, erityisesti kun kyse on erikoistutkintakeinojen, joihin telekuuntelu kuuluu, käyttämisestä. Mainittu tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen 17.12.2015 antamaan tuomioon WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, 91 kohta) ja pohtii, onko tästä tulkintatuomiosta ilmeneviä ohjeita sovellettava myös silloin, kun kyse on unionin oikeuden noudattamisesta.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että Dzivevin tapauksessa ainoastaan telekuuntelu, joka on toteutettu sellaisen oikeusviranomaisen myöntämän luvan perusteella, jolla ei ole luvan myöntämiseen toimivaltaa, osoittaa selvästi ja kiistatta syyllistymisen niihin rikoksiin, joista tätä syytetään, kun taas muut vastaajat voitaisiin tuomita laillisesti saatujen todisteiden perusteella.
- 20 Tässä tilanteessa Spetsializiran nakazatelen sad päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko yhteensopivaa

- SEUT 325 artiklan 1 kohdan kanssa, jossa määrätään, että jäsenvaltiot suojaavat unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta toimenpiteillään
- [yhteisöpetossopimuksen] 2 artiklan 1 kohdan ja 1 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, luettuina yhdessä päätöksen [2007/436] 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan kanssa, jonka mukaan jäsenvaltiot toteuttavat tarpeelliset toimenpiteet säätääkseen arvonlisäveron kierron tehokkain seuraamuksin rikoksena rangaistavaksi
- perusoikeuskirjan 47 artiklan ensimmäisen ja toisen kohdan kanssa, joissa taataan oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa, joka on etukäteen laillisesti perustettu,

jos kansallisen lainsäädännön mukaan todisteita, jotka on saatu käyttämällä 'erityisiä tutkintamenetelmiä', nimittäin henkilöiden, joita vastaan on myöhemmin nostettu syyte arvonlisäveropetoksesta, telekuuntelun avulla, ei voida käyttää, koska telekuuntelumääräyksen antanut tuomioistuin ei ollut toimivaltainen, ja kun tässä yhteydessä otetaan huomioon seuraavat edellytykset:

- aiempänä ajankohtana (yhdestä kolmeen kuukautta aiemmin) haettiin lupaa osittain samojen puhelinten telekuuntelulle, ja sama tuomioistuin, joka oli tuolloin vielä toimivaltainen, antoi sitä koskevan määräyksen
- kyseistä telekuuntelua koskevaa määräystä (aiemman telekuuntelun jatkaminen ja uusien puhelinten kuuntelu) haettiin samalta tuomioistuimelta, joka ei ollut enää toimivaltainen, koska sen toimivalta oli siirretty juuri ennen määräyksen hakuajankohtaa toiselle tuomioistuimelle; alkuperäinen tuomioistuin on toimivaltansa puuttumisesta huolimatta tutkinut hakemuksen ja antanut määräyksen
- myöhempänä ajankohtana (noin kuukausi myöhemmin) haettiin uudelleen samojen puhelinten kuuntelua koskevaa määräystä, jonka silloin toimivaltainen tuomioistuin antoi
- yhteenkään annettuun määräykseen ei sisälly tosiasiaa perusteluja
- säännös, jossa toimivallan siirrosta säädettiin, oli epäselvä ja johti lukuisiin ristiriitaisiin tuomioistuinten ratkaisuihin, minkä vuoksi Varhoven kasatsionen sad teki sitovan tulkintapäätöksen noin kaksi vuotta lainsäädännössä säädetyn toimivallan siirron ja kyseisen telekuuntelun toteuttamisen jälkeen
- nyt tarkasteltavaa asiaa käsittelevä tuomioistuin ei ole toimivaltainen päättämään erityisten tutkintamenetelmien (telekuuntelu) käyttöä koskevista hakemuksista; se on kuitenkin toimivaltainen päättämään toteutetun telekuuntelun lainmukaisuudesta ja myös toteamaan, ettei määräys vastaa lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia, ja näin ollen jättämään tutkimatta tällä tavalla kerättyjä todisteita; tämä toimivalta on ainoastaan siinä tapauksessa, että telekuuntelusta on annettu pätevä määräys
- näiden todisteiden (vastaajien puhelut, joiden kuuntelusta määrännyt tuomioistuin oli jo menettänyt toimivaltansa) arvioinnilla on perustava merkitys sen kysymyksen ratkaisemiselle, onko yksi vastaajista vastuussa järjestäytyneen rikollisryhmän, joka muodostettiin arvonlisäverolain mukaisten verorikosten tekemistä varten, johtajana tai konkreettisten verorikosten yllyttäjänä, kun hänet voidaan todeta syylliseksi ja tuomita vain, jos näitä puheluja voidaan käyttää todisteina; muussa tapauksessa hänet on vapautettava?

2) Voidaanko ennakkoratkaisumenettelyssä C-614/14 annettua tuomiota soveltaa käsiteltävään asiaan?"

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

- 21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätti 25.7.2016 antamallaan päätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 4.8.2016, peruuttaa toisen ennakkoratkaisukysymyksensä. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että tämä toinen ennakkoratkaisukysymys on jäänyt vaille kohdetta sen jälkeen, kun unionin tuomioistuin antoi 5.7.2016 tuomion Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514).
- 22 Lisäksi nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen presidentin 12.5.2017 tekemällä päätöksellä asian käsittely keskeytettiin siihen saakka, kunnes tuomio asiassa M.A.S. ja M.B. (tuomio 5.12.2017, C-42/17, EU:C:2017:936) on annettu. Asian käsittelyä unionin tuomioistuimessa jatkettiin 12.12.2017.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 23 Kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo lähinnä, onko SEUT 325 artiklan 1 kohtaa sekä yhteisöpetossopimuksen 1 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohtaa, luettuina perusoikeuskirjan valossa, tulkittava siten, että ne ovat arvonlisäverorikoksiin liittyvien rikosoikeudellisten menettelyjen tehokkuusperiaatteen valossa esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin soveltaa kansallista säännöstä, jossa säädetään, että rikosoikeudellisessa menettelyssä ei oteta huomioon telekuuntelun, joka edellyttää oikeusviranomaisen etukäteen myöntämää lupaa, avulla saatujen kaltaisia todisteita, jos tämän luvan on myöntänyt oikeusviranomainen, jolla ei ole siihen toimivaltaa, vaikka syyllistymisen kyseessä oleviin rikoksiin voidaan näyttää toteen ainoastaan näillä todisteilla.
- 24 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on todettava, että unionin oikeudessa ei sen nykytilassa aseteta sääntöjä, joita voitaisiin soveltaa nyt käsiteltävään asiaan liittyvissä olosuhteissa ja jotka koskevat todistelua ja todisteiden käyttämistä rikosoikeudellisissa menettelyissä arvonlisäverotuksen alalla. Tämä ala kuuluu näin ollen lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden toimivallan piiriin (ks. vastaavasti tuomio 17.12.2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, 65 kohta ja tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, 25 kohta).
- 25 Kuitenkin on niin, että SEUT 325 artiklan 1 kohdassa asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus suojata unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä ja muulta laittomalta toiminnalta toimenpiteillä, jotka ovat tehokkaita ja joilla on ennaltaehkäisevä vaikutus (tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Koska unionin omiin varoihin kuuluvat muun muassa päätöksen 2007/436 2 artiklan b alakohdan mukaisesti tulot, jotka kertyvät yhdenmukaisen verokannan soveltamisesta yhdenmukaistettuun arvonlisäveron määräytymisperusteeseen, joka on määritetty unionin sääntöjä noudattaen, on siten niin, että arvonlisäverotulojen kantaminen sovellettavan unionin oikeuden mukaisesti ja vastaavien arvonlisäveroon perustuvien omien varojen tulouttaminen unionin talousarvioon liittyvät suoraan toisiinsa, koska kaikista puutteista arvonlisäverotulojen kantamisessa aiheutuu mahdollisesti arvonlisäveroon perustuvien omien varojen määrän väheneminen (tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 31 kohta ja tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 51 kohta).
- 27 Jotta taataan mainittujen tulojen kantaminen täysimääräisesti ja samalla varmistetaan unionin taloudellisten etujen suojaaminen, jäsenvaltioilla on vapaus valita sovellettavat seuraamukset, jotka voivat olla hallinnollisia tai rikosoikeudellisia seuraamuksia tai niiden molempien yhdistelmä. Rikosoikeudelliset seuraamukset voivat kuitenkin olla välttämättömiä, jotta tiettyjä arvonlisäveroon kohdistuvia törkeitä petoksia vastaan voidaan taistella tehokkaasti ja ennaltaehkäisevästi (ks. vastaavasti tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2014:197, 20 kohta; tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2014:295, 36 kohta ja tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 54 kohta).
- 28 Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että unionin oikeuden rikkominen, mukaan lukien yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetusta neuvoston direktiivistä 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1) peräisin olevat yhdenmukaistetut säännöt, sanktioidaan perusteiltaan ja menettelyltään vastaavalla tavalla kuin kansallisen oikeuden vastaavanlaatuinen ja vakavuudeltaan samankaltainen rikkominen ja että seuraamus on joka tapauksessa tehokas, oikeasuhteinen ja varoittava (ks. vastaavasti tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2014:295, 28 kohta).
- 29 Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että kansallisessa oikeudessa asetetuilla rikosoikeudellisen menettelyn säännöillä mahdollistetaan tehokas rankaiseminen tällaisiin toimiin liittyvistä rikoksista (ks. vastaavasti tuomio 17.12.2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, 65 kohta ja tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 55 kohta).

- 30 Tästä seuraa, että vaikka seuraamukset ja näihin seuraamuksiin liittyvät hallinnolliset ja/tai rikosoikeudelliset menettelyt, joita jäsenvaltiot ottavat käyttöön yhdenmukaistettujen arvonlisäverosääntöjen rikkomisen torjumiseksi, kuuluvat jäsenvaltioiden menettelylliseen ja institutionaaliseen itsemääräämisoikeuteen, tätä oikeutta rajoittaa kuitenkin suhteellisuusperiaatteen ja vastaavuusperiaatteen, joiden soveltamisesta ei ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa, lisäksi tehokkuusperiaate, joka edellyttää, että seuraamusten on oltava tehokkaita ja varoittavia (ks. vastaavasti tuomio 2.5.2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2014:295, 29 kohta).
- 31 Tässä yhteydessä ensisijaisesti kansallisen lainsäätäjän asiana on toteuttaa tarvittavat toimenpiteet. Sen on siis tarvittaessa muutettava säännöstöään ja taattava, että unionin taloudellisia etuja vahingoittaviin rikoksiin sovellettavaa menettelyllistä järjestelmää ei suunnitella siten, että se aiheuttaa ominaispiirteidensä vuoksi systeemisen riskin siitä, että tällaisista rikollisista teoista ei määrätä rangaistuksia, ja lisäksi lainsäätäjän on varmistettava rikosoikeudellisten menettelyiden kohteena olevien henkilöiden perusoikeuksien suoja (tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 65 kohta).
- 32 Unionin tuomioistuin on todennut, että kansallisten tuomioistuinten on varmistettava SEUT 325 artiklan 1 kohdasta johtuvien velvoitteiden täysi vaikutus ja jätettävä soveltamatta kansallisia säännöksiä, jotka törkeitä arvonlisäverorikoksia koskevan menettelyn yhteydessä estävät tehokkaiden ja ennaltaehkäisevien seuraamusten soveltamisen unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjumiseksi (tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 39 kohta).
- 33 Velvollisuus taata unionin varojen tehokas kantaminen ei kuitenkaan vapauta kansallisia tuomioistuimia velvollisuudesta kunnioittaa perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia ja unionin oikeuden yleisiä periaatteita, koska arvonlisäverorikoksia koskevissa rikosoikeudellisissa menettelyissä sovelletaan unionin oikeutta perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Rikosoikeuden alalla näitä oikeuksia ja näitä yleisiä periaatteita on noudatettava paitsi rikosoikeudellisissa menettelyissä myös esitutkinnan aikana, siitä hetkestä, jolloin kyseessä olevaa henkilöä syytetään (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, 52 kohta; tuomio 5.6.2018, Kolev ym., C-612/15, EU:C:2018:392, 68 ja 71 kohta ja tuomio 20.3.2018, Di Puma ja Zecca, C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 34 Näin ollen velvollisuus taata unionin varojen tehokas kantaminen ei vapauta näitä tuomioistuimia velvollisuudesta noudattaa laillisuusperiaatetta ja oikeusvaltioperiaatetta, joka on yksi niistä keskeisistä arvoista, joihin unioni perustuu, kuten SEU 2 artiklassa määrätään.
- 35 Erityisesti laillisuusperiaatteen ja oikeusvaltioperiaatteen vaatimuksista seuraa, että seuraamusten määräämisvaltaa ei voida lähtökohtaisesti käyttää ylittämällä ne lakisääteiset rajat, joiden puitteissa viranomaisella on sen jäsenvaltion oikeuden mukaan, johon se kuuluu, toimivalta toimia (ks. analogisesti tuomio 1.10.2015, Weltimmo, C-230/14, EU:C:2015:639, 56 kohta).
- 36 Lisäksi telekuuntelu merkitsee puuttumista yksityiselämän suojaan koskevaan oikeuteen, josta määrätään perusoikeuskirjan 7 artiklassa. Tällainen puuttuminen on perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaisesti sallittua ainoastaan, jos siitä on säädetty laissa ja jos tämän oikeuden keskeistä sisältöä ja suhteellisuusperiaatetta kunnioittaen se on välttämätön ja täyttää tosiasiallisesti unionin tunnustamat yleisen edun mukaiset tavoitteet (ks. vastaavasti tuomio 17.12.2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, 71 ja 73 kohta).
- 37 Tältä osin on kiistatonta, että pääasiassa kyseessä olevalle telekuuntelulle oli myöntänyt luvan oikeusviranomainen, jolla ei ole siihen tarvittavaa toimivaltaa. Näin ollen on katsottava, että tästä telekuuntelusta ei ole säädetty lailla perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

- 38 Näin ollen on todettava, että pääasiassa kyseessä oleva säännös täyttää tämän tuomion 35–37 kohdassa asetetut vaatimukset, kun siinä säädetään, että kansallisen tuomioistuimen on jätettävä rikosoikeudellisessa menettelyssä huomioon ottamatta telekuuntelun, joka edellyttää tuomioistuimen etukäteen myöntämää lupaa, avulla saatujen kaltaiset todisteet, jos tämän luvan on myöntänyt oikeusviranomainen, jolla ei ole siihen toimivaltaa.
- 39 Unionin oikeudessa ei näin ollen edellytetä, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta tällaista menettelysääntöä, vaikka lainvastaisesti kerättyjen todisteiden käyttäminen lisäisi rikosoikeudellisten menettelyjen tehokkuutta ja antaisi tietyissä tapauksissa kansallisille viranomaisille mahdollisuuden määrätä seuraamuksia unionin oikeuden noudattamatta jättämisestä (ks. analogisesti, kun kyse on kansallisista menettelysäännöistä, joiden perusteella tuomioistuimen ratkaisu on oikeusvoimainen, tuomio 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Tässä yhteydessä merkitystä ei ole sillä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsemalla seikalla, että lainvastaisuus johtuu pääasiassa kyseessä olevan toimivaltaa koskevan siirtymäsäännöksen epätäsmällisyydestä. Vaatimus siitä, että perusoikeuskirjan 7 artiklassa tunnustetun oikeuden käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla, merkitsee nimittäin sitä, että oikeusperustan, jolla tällainen rajoittaminen mahdollistetaan, on oltava riittävän selvä ja täsmällinen (ks. vastaavasti tuomio 17.12.2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, 81 kohta). Merkitystä ei ole myöskään sillä, että yhden neljästä pääasian syytetystä tapauksessa hänen syyllisyytensä voidaan osoittaa ja hänen tuomitsemisensa voidaan perustella ainoastaan sellaisen telekuuntelun perusteella, joka on toteutettu sellaisen viranomaisen myöntämien lupien perusteella, jolla ei ole luvan myöntämiseen toimivaltaa.
- 41 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 325 artiklan 1 kohtaa ja yhteisöpetossopimuksen 1 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohtaa, luettuina perusoikeuskirjan valossa, on tulkittava siten, etteivät ne ole arvonalisäverorikoksiin liittyvien rikosoikeudellisten menettelyiden tehokkuusperiaatteen valossa esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin soveltaa kansallista säännöstä, jossa säädetään, että rikosoikeudellisessa menettelyssä ei oteta huomioon telekuuntelun, joka edellyttää oikeusviranomaisen etukäteen myöntämää lupaa, avulla saatujen kaltaisia todisteita, jos tämän luvan on myöntänyt oikeusviranomainen, jolla ei ole siihen toimivaltaa, vaikka syyllistyminen kyseessä oleviin rikoksiin voidaan näyttää toteen ainoastaan näillä todisteilla.

Oikeudenkäyntikulut

- 42 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 325 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdyn, Luxemburgissa 26.7.1995 allekirjoitetun yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen 1 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja 2 artiklan 1 kohtaa, luettuina Euroopan unionin perusoikeuskirjan valossa, on tulkittava siten, etteivät ne ole arvonalisäverorikoksiin liittyvien rikosoikeudellisten menettelyiden tehokkuusperiaatteen valossa esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin soveltaa kansallista säännöstä, jossa säädetään, että rikosoikeudellisessa menettelyssä ei oteta huomioon telekuuntelun, joka edellyttää

oikeusviranomaisen etukäteen myöntämää lupaa, avulla saatujen kaltaisia todisteita, jos tämän luvan on myöntänyt oikeusviranomainen, jolla ei ole siihen toimivaltaa, vaikka syyllistyminen kyseessä oleviin rikoksiin voidaan näyttää toteen ainoastaan näillä todisteilla.

Allekirjoitukset